కథా నిలయం
3414
శ్రీకాకుళం

శైలబాల

శిథిలమై ఒరిగిపోయిన మండపాలు; ముక్కలై భూపతనమైన అంతఃపురాలు; కూలి వ్రీలిపోయిన గోపురాలు; పొడవడగి ప్రోగులుపడ్డ దేవాలయాలు: తలక్రిందులైన శిఖరాలు; రాలిన విగ్రహాలు; ఒకనా డాంధ్ర ప్రపంచానికి శిరోమణియైన శత్రురాజ్యాలకు నిర్భేద్యమైన సమస్త దక్షిణా పథాన్ని ఏకఛత్రంగా ఏలిన విద్యానగర మహాపురము నేడు నామమాత్రమై పెద్ద వస్తుప్రదర్శన శాలయై యాత్రికులను నిశ్చేష్టులను చేసి, కళ్ళనీరు నింపుతున్నది.

తన ఆనందాన్ని చీకుసల్పుతూన్న ఆ శిథిలత్వంలో ఏదారిని నడుస్తున్నాడో తెలియక, తిరిగిన దారినే తిరుగుతూ, ఏది చూస్తున్నాడో తెలియక చూచినదాన్నే చూస్తూ, కళ్ళ కాంతులు శిలాత్వము పొందగా తుంగభద్రానదీ తీరాన , పెద్ద ముళ్ళపొదప్రక్కనే నాగచంద్రుడు చదికిలపడ్డాడు.

నాగచంద్రుడు చిత్రకారుడు. రసానంద తన్మయుడు. మహా శిల్ప గానంలో ఆ భయంకరాపశ్రుతి అతని జీవితాశయాలను భగ్నంచేసింది.

ఇంతలో వెనుక ఎవరో అతన్ని తీవ్రదృష్టులతో పరికిస్తున్నట్లుంది. చైతన్యరహితుడై ఉన్న నాగచంద్రునికి ఆ చూపుల తీవ్రత చురుక్కుమని తగిలి మత్తువిరిగే మందిచ్చినట్లయింది. అతడు లేచాడు. వెనక్కి పరికించి చూచాడు. పెద్దపొద; మరేమిన్నీ కనబడలేదు. ఆ అదృశ్యవ్యక్తి చూపులు చల్లనై తోచినవి. నాగచంద్రుడు ఇదేమని పొదచుట్టూ చూచి యేదిన్నీ కానక, పొగమంచు కమ్మిఉన్న హృదయపథం మరిన్నీ చీకట్లు అలుముకోగా, వెఱ్ఱివాని విస్మయం పొందుతూ మళ్ళీ నదిఒడ్డున కూర్చున్నాడు. ఈసారి అతనికి నిట్టూర్పు వినబడింది. నాగచంద్రుడు లేచి, సగము నిద్ర మత్తు తెలుస్తున్నవానిలా తూలుతూ, పొదదగ్గిరే నిల్చుని, పొదలోనికి పార

చూచినాడు, అస్పష్టంగా మెడలోహారాల చప్పుడు. నాగచంద్రుడు తూలి ముళ్ళడొంకలో పడబోయినాడు. స్పష్టంగా మళ్ళీ నిట్టూర్పు, అది ఘంటా రావమై అతని మెదడులో మోగింది. నాగచంద్రునికి పూర్తిగా మెళకువ వచ్చింది. పక్కనేఉన్న సంచిలోనుంచి చేతిగొడ్డలితీసి పొద నరకడం ప్రారంభించాడు.

బర్రెంక, రక్కెస, నాభిలత, అడవిమల్లె, పురుగుడు, పాలకర్ర, చిట్టిరేగూ విసవిసా వీరభద్రుడై నాగచంద్రుడు అరజాములో నరికిపారవేసినాడు. సగము నరికిన ఆ పొదమధ్య నృత్యముచేయబోయే శిలాబాలిక! పరువము పండించుకొన్న కోటి కోటి సంవత్సరాల యీడు కలిగిన దక్కను పీఠభూమి నల్లరాయిలో, స్నిగ్ధాతిస్నిగ్ధమైన చెక్కడం. స్త్రీ ప్రపంచాన అందం ఏరితెచ్చి, చేర్చి ముద్దపోసి ఆ బాలికామూర్తిని శిల్పించినారు. కోలమోము, లోతెరుగని నాసికామూలము సముద్రప్రవాహపతనమైన రేఖ. రేక మందారమొగ్గవంపులో తిరిగి ఓష్ఠాంచలముపైన సుడి తిరిగిపోయింది. చిరునగవున వికసించబోయే ఆమె పెదవులు కొద్దిగా విడివడి స్విన్నాలై, ఈవలావల కాశీరత్నపుపూల చెక్కిలిగుంటలను అలకరించుకొన్నవి. అధరముదిగువ నిమ్నమై, చిరురసాల ఫలమైన ఆమెచిబుక మాధుర్యము గ్రీవ శంఖాన ధారై చేరుకొన్నది.

ఆమె చతుర్భంగాభిరామ. ఆమెపరవశనర్తకి. సన్నని బంగారు దుకూలమో ఏమో కటి ప్రదేశాన వ్రేలాడే మొలనూలు మెలపులలో కలిసిపోయి విద్యున్మాల అయినది. మంజీరములున్నూ, చిరుగంటలున్నూ అలంకరించిన ఆమెపాదము తరులతై భూమిమీద వాలబోతున్నట్లున్నది. ఆమె ఎడమపాదపు వేళ్ళపైన ఎగరబొయ్యే పక్షిలా నృత్యగతిలో ఆకాశపథ భంగిమతో ఉన్నది. అటాడే తాచుబాము దక్షిణహస్తము, అర్ధచంద్రికా ముద్ర: సవ్యహస్తము లోలముహంసముద్రిక; కంకణాలతో, గాజులతో, భుజభూషణాలతో, చెదిరిపోయే వేణీబంధముతో, పొంకాలయి ప్రేమ వాహినీమూలాలై, కదంబపుష్పాలై కలలనిధులైన వక్షోలపైన ఉబికె అనేక

హారాలతో నృత్యావేశ దివ్యసుందరిమైన కాలాన ఒకక్షణికంలో శిల్పి ఒకడు శాంబరీవిద్యచేత శిలగా మార్చినట్లు ఆమె ప్రత్యక్షమైంది.

2

నాగచంద్రుడు అలాగే నిలుచుండిపోయినాడు! అతని ఊహాపథాలు దాటిపోయిన శిల్పసౌందర్యం తొందర తొందరగా ఆవిగ్రహంచుట్టూ ఉన్న డొంకలు నరికిపారవేసి, ఆ ప్రదేశం అంతా శుభ్రంచేసి, తుంగభద్రలో నుంచి తన సంచిలో కలశంతో నీళ్లుతెచ్చి ఒత్తుగా చల్లినాడు. వివిధ పుష్పాలు సేకరించి, దండలుగుచ్చి ఆమె మెడలోను వేణీభరంపైన అలంకరించాడు. పూవులతో ఆమెపాదాలు పూజచేసినాడు. తనివితీర చూపులతో ఆమెనుచూస్తూ మోకరిల్లాడు. అప్రయత్నంగా అతనిఫాలం చివురు జొంపాలలాలిత్యం చూపిస్తూ కఠినమైఉన్న ఆమెపాదంపైని చేరింది. లోతెరుగని ఉత్కంఠ నాగచంద్రుని వణికించింది.

ఏమిది ? అతనిశిరస్సుపైన నాతిదూరానఉన్న ఆమె కుడిపాదము నెమ్మదిగా దిగుతూ అతనిమూర్ధానికి కొంచెం తగిలింది. నాగచంద్రుడు ఉలిక్కిపడిలేచి ఆమెమోముపైన తీక్షణదృష్టులు పరపినాడు. అతనికుడిచేయి ఆమె ఎడమమీగాలిపైన నఖంపచస్పర్శనందింది. ఇంతలో ఆ బాలిక చిరు పులుగు ఎలుగుల నవ్వి ఒడలు కొంచెం కదలించింది. బిగిసిపోయే హృదయంతో నాగచంద్రుడు లేచి నిలుచున్నాడు.

చైతన్యోదయ మవుతూఉన్న అస్నిగ్ధ నీలోపల శరీరాన నులివెచ్చ రక్తము జలజల పోటెత్తి సమవిషమతలాల క్రొమ్మెరుగులు పులకించి సమస్త నాడుల స్పందించి మెత్తనిదారులై, కొంజివురై నవనీతమై పోయింది. చూస్తూ ఉండగానే ఆ శరీరము ఉదయసంధ్యాకాశములో క్షణ క్షణం వన్నెలు మారుస్తూ, కపిశమై, పిశంగమై, శ్వేతమయి, పాటలమయి, పీతమయి పుటములో బంగారమయిపోయినది. కర్కశమయిన ఆమె కబరీ భరమునల్లపట్టుకుచ్చుల వేణీభరమయినది. నగలు బంగారులై తళుకు లాడినవి.

“తణికిటతోం” అని ఆ బాలిక నాట్యమాడ ప్రారంభించింది. కాళ్ళ చిరుగంటలు చతురశ్రగతి త్రిపుటతాళము వేసినవి. రాను రాను స్ఫుటమయిన కంఠంతో:—

లలిత లవఙ్గలతా పరిశీలన కోమల, మలయసమీరే
మధుకరనికర కరచ్యుత కోకిల కూజిత కుంజకుటీరే
విహరతి హరిరిహ సరసవసంతే
నృత్యతి యువతిజనేన సమంసఖి!

అని పాడుతూ ఆ బాలిక అభినయిస్తున్నది. నాగచంద్రుని ముఖము విరిసిపోయిన దిరిసెనచెట్టులా ప్రఫుల్లమయింది. పొంకాలయి పొలుపు మీరిన ఆమెహస్తాల విన్యాసవేగము అడవి నిమ్మపూవుల పరిమళమయింది. చిరుచెమ్మటలు నఖాగ్రాలతో తుడుచుకుంటూ నాట్యమాడి, మధురమయిన ఊర్పులు విడుస్తూ ఆ బాలిక వచ్చి, నాగచంద్రుని భుజాలపైన చేతులు ఉంచింది. అతని దేహాన గగుర్పాటులు మలయసమీరము తివ్వన ప్రవహించినప్పటి చెరువులో నీటితెరటాలలా పరువులిడినవి. విడివడి ఆమె పెదవులు పరిమళములో అతని కపోలాలపైన ఆలమిపోయినవి. దివ్య యౌవనం విరిసిపోతూ పరమసౌందర్యం విరజల్లుతూ ఆ బాలిక చటుక్కున తనను ఆవరించినప్పుడు నాగచంద్రుని చేతులు అప్రయత్నంగా ఆమెను కౌగిలించుకోబోయి మరల వాలినవి.

“ఏమయ్యా! తుంగభద్రాతీరాన కూర్చుందాము రా” అని ఆమె అతని కుడిచేయి పట్టుకొని నదిగట్టు దగ్గిరికి అతనికి దారిచూపుతూ అక్కడే ఉన్న ఓ నల్లరాళ్ళ గుట్టమీద అధివసింపజేసింది. అతని పక్కనే ఆమె ఆసీనఅయింది.

“నీ హృదయంలో నే నెవర్నా? అన్న ప్రశ్న మొలకెత్తింది! ఈ రాళ్ళన్నీ ఒకరకం చుట్టాలునాకు. ఈ సంధ్యాశబల రాగంలో అవ్యక్తంగా కనబడే ఆమాతంగగిరి ఒక్క చిన్నశిల నా పూర్వరూపం. ఈ కథ విను!

“ఆనాడు ఎందుకో సార్వభౌముడు విచారమేఘంతో పొదువబడ్డ

మలయగిరిశృంగం అయ్యాడు. ఆప్పాజీ పలుకులు ఆ ధీరుని హృదయా నికి ఉపశమనం కూర్చలేదు. పెద్దన్నగారి పద్యాలు మేఘంలో ఉరుము లయ్యాయి. పేరుపొందిన అందకత్తెల్ని వెలవెలపోవచేసే మావాణ్క భరతపయోరాశి మథించగా పుట్టిన అప్సరసలు, రాజులో రసజ్ఞతాచంద్రికలను వుదయింప చెయ్యలేక పోయినారు.

"ఒక నృత్యాంగన చెంగల్వరాయ సేనానాయకుల వలపుకత్తె, శ్రీ కృష్ణరాయ సార్వభౌములవారి ఆదరణపొంది శ్రీవారి ఆగ్రహానికి గురియైన తనస్వామికి ఉపకారం చేయ చూస్తూఉన్నది. ఆమె తనకుమార్తెను పిలిపించి గజ్జెకట్టించింది. ఆ బాలిక తిలోత్తమకు అందం వంకలు దిద్దగలదు. ఆటలో ఊర్వసికి అపరావతరం, అంతవరకూ, ఆమె కన్నె చెర వీడలేదు. ఆ బాలి కను సార్వభౌమునికి సమర్పింపడానికి తల్లి చెంగల్వరాయనితో మంతనం సలిపి అదను చూస్తున్నది. ఇంతకన్న వేరేసమయంరాదని ఊహించి ఆ నట్టువరాలు తనకుమార్తెను సభలోకి ఉత్సవములతో కొనివచ్చింది.

ఆ మేళానికి గురువు అమ్మనాచార్యులవారు. చక్రవర్తికి జోహార్లు చేసి, మహాప్రభూ! దివ్యనృత్యేశ్వరు పాదాలకడ పూజచేస్తూ విద్యనభ్యసించిన ఓ అప్సరాంగన దేవరరాజ్యంలో ఉద్భవించింది. ఆ బాలిక భరతంలో పద హారు సంప్రదాయాలూ నేర్చుకొన్నది ఆమె విద్య అపర దేవేంద్రులైన సార్వభౌములు దివ్యచిత్తాన అవధరింతురుగాక! రాజరాజేశ్వరుల హాసాం చనుషను లా కన్నెపైన ప్రసరించి ఆమెను పవిత్రను చేయుగాక!" అని విన్నవించుకొన్నాడు. మహారాజులుంగారు అంగీకార సూచకంగా తల పంకించారు.

"అర్ధచిటికలో క్రొక్కారు మెరుగుతీగలా ఆ బాలిక చక్రవర్తిఎదుట నాట్యాన సాగిలపడి. ప్రభువు "లే" అనేవరకూ భూమిపైన వ్రాలిన చంద్ర కళలా, పచ్చికలో ప్రసరించే కేతకి పన్నగిలా ఆ సభాచంద్రశిలాతలముపైన అట్లే పడిఉన్నది. మహారాజు కనుసన్న అయినది. ఒక్కుమ్మడిగా తోలు తిత్తిమ్రోతతో ఒకవిపంచి, ఒకకిన్నెర, ఒక సైరంధ్రి పక్కవాద్యాలయినవి.

దశావతార కథనము ఎత్తుకొని హంగుచేసే గణికలు తాళాలు వాయిస్తున్నారు. మృదంగం పూర్ణలయావతారమైనది రసము తొలుకాడే ఒక్క విహంగవృత్త గతిలో ఆ బాలిక సుడిగాలిలా లేచి:—

"ప్రళయ పయోజలే ధృతవానసి వేదం
విహిత వహిత్ర చరిత్ర మఖేదం ధృతవానసి వేదం.
కేశవ, ధృతమీనశరీర, జయ జగదీశ హరే!
క్షితి రతి విపులతరే తవ తిష్ఠతి పృష్ఠే
ధరణి ధరణి కిణ చక్రగరిష్ఠే తవ తిష్టతి పృష్ఠే
కేశవ, ధృత కచ్ఛపరూప, జయజగదీశ, హరే!....

అని పాడుతూ అభినయించి సభను సమ్మోహనం చేసింది."

3

నాగచంద్రు డా బాలిక మాటలు వింటూ, సంభ్రమాశ్చర్యాలకు లోనౌతూ, తుంగభద్రనీళ్ళు చీకట్లు తాలుస్తూ ఉండడం కనుగొంటూ, ప్రణయ పూజాసేవకుడౌతూ, ఆ బాలిక అందాల మోము పరికించిచూస్తూ, దగ్గిరగా అధివసించిన ఆమె యౌవనానందానికే సమ్మోహితుడౌతూ, నిలువునా పులకిస్తున్నాడు.

"ఈ ప్రదేశం నన్ను దివ్యానందంలో పరవశుణ్ని చేస్తున్నది!"

"సార్వభౌముల కాలంలో ఇక్కడే ఒక్క శిల్ప మందిరం ఉండేది."

నాగచంద్రు డామెవంక చకితుడై చూస్తూ "ఈతుంగభద్రా నదీ సౌందర్యము ఏలాంటి దివ్య స్మృతులు మొలకలెత్తిస్తున్నది !" అన్నాడు.

"నీ హృదయ సౌందర్యమున్ను అలాంటిదే."

"సుందరతరమైన నీ రూపజ్యోతి నన్ను పాదాక్రాంతుణ్ని చేసు కుంటూంది!"

"అయితే నాకు హృదయం లేదంటావా, ప్రభూ?"

"ప్రభూ ! ప్రభూ !" అనుకుంటూ నాగచంద్రుడు విస్మయం పడ్డాడు.

"నీహృదయం నా ఊహ కందరానిది."

"పణ్యస్త్రీకి హృదయం ఉంటుందా స్వామీ? "

"సర్వప్రపంచానికీ సౌరభాలు చూరలిచ్చిన పణ్య స్త్రీల హృదయాలు వందనీయాలు,"

"హేళనా ప్రభూ?"

"హేళనా? నీ ఆవిర్భావం ఇంతవరకు నన్ను అచేతనుణ్ని చేసింది. ఏ అందాన్ని నేను ఊహచేసుకోలేకుండా ఉన్నానో. ఏ అందం నాకు ఇంత వరకూ ప్రత్యక్షంకాలేదో. ఏ అందం ఉంటుందని భావించి భావించి, దేహం పరవశంకాగా, హృదయం ద్రవించిపోగా, నా ఆత్మ స్వార్పణకోసం ఎదురు చూస్తున్నదో, ఆ అందం ఈనాటికి నీలో చూపిన నాకు హేళనా ప్రణయ దేవీ ?"

ఆ బాలిక అతని ఒడిలోకి వాలిపోయింది.

నాగచంద్రుడు ఆవేశంతో, పూజ్యభావంతో ఆమెను బిగియార కౌగ లించుకొన్నాడు. ఆ ముహూర్తము అతి పవిత్రమైనది, ఆ సంశ్లేషములో వారిప్రేమ మరీ గాఢమై మధురాతి మధురమైనది.

"దేవీ! దేవీ!"—గద్గదమైన ఆతనిగొంతుక అతిప్రేమ పూర్ణమైనది. ఆమెకంఠంనుంచి అదృష్టమైన విచారస్వనము వినిపించి అతని శ్రవణాలకు ఘాకంపనిస్వనమైంది!

"ఏమీ! ఏమిటిది! కళ్ళనీళ్ళు నింపుతున్నావే? నీబంగారు దేహలత వణుకుతూ ఉన్నదేమిటి? ఈవిచారమెందుకు పవిత్రమూర్తీ!"

"నీ పూజ నన్ను మూలానికి కదులుస్తున్నది· రూపం అమ్ముకొని బ్రతికే మేము ప్రేమమాధుర్యము రుచియైనా ఎరగం. నన్ను పూజాపీఠ మెక్కించి పరవశురాల్ని చేస్తున్నావు!"

"విద్య నాలో వ్యక్తమౌతూవున్న ఇంతనాటినుంచీ ఒక అద్భుత మూర్తినీ, ఆమూర్తిని ఆవరించి ఉండే ఓ విచిత్ర హృదయాన్నీ, ఆ సర్వాన్ని ఆవరించి పూర్ణించుకొనిఉన్న పవిత్రాత్మను ఉత్కృష్టాశయం చేసుకొని నేను ఆ దేవికోసం లోకాలు గాలిస్తూ, నా హృదయం దేవాలయం చేసుకొని పూజా ద్రవ్యాలతో అంతులేని యాత్ర చేస్తున్నాను."

"ఆ ఆశయం మృగతృష్ణా మాత్రమేకదా ప్రభూ!"

"నిజమనుకొనే ఈ ప్రపంచానికన్న మృగతృష్ణ ఎక్కువ నిజం కాదా దేవీ!" అంటూ నాగచంద్రుడా విచిత్ర బాలికను మరీగాఢంగా కౌగలించుకొన్నాడు. ఆ అమృతమూర్తిని అలముకొన్న పరీమళాలతో వివశుడయ్యాడు.

చక్రవర్తి పరమేశ్వరపదజనితమైనట్టిన్నీ, నందికేశ్వర సముపదిష్టమైనట్టిన్నీ, భరతమహర్షి ప్రచారితమైనట్టిన్నీ ఏ విద్య ఉన్నదో, ఆ మహాకళ నాడు ఆ బాలికలో మూర్తీభవించి, వికసించడం కనుగొన్నాడు.

నాగచంద్రుడు విప్పారిన నయనాలతో ఆమెను తిలకిస్తూ, "దేవీ! ఆ బాలికవు నువ్వుకావుగదా" అని అడిగినాడు.

"ప్రభూ! నేను కానని చెప్పనా, అవుదునని చెప్పనా?"

ఈషదవనతమైన ఆమె మోమును నాగచంద్రుడు చుబుకముపట్టి లేవనెత్తుచూ కెదేవీ! నీ పెదవుల్లో మందహాస లేశమున్నా నర్తింపకుండా నన్నీ విచిత్రస్వప్నంలో తేలుస్తున్నావా?" అన్నాడు.

ప్రభూ! నా సర్వస్వము నీకు పూర్ణార్పణంచేస్తున్నా. అదివ్య క్షణాలు స్వప్నమోనిజమోనాకే తెలియకుండా ఉన్నవి."

"ఆ దివ్యస్వప్నమే ఎప్పుడూ నిలిచి ఉండరాదా!"

"అవును ప్రభూ!"

అని విశ్వసిస్తూ ఆ బాలిక—"ఆ నృత్యము సార్వభౌమునికి ఆనందం నివేద నిచ్చింది. ఆ రాత్రి—" అన్నది.

"ఆ రాత్రి?"

"సార్వభౌముని అంతఃపురానికి ఆ బాలికను పంపడమయింది" నాగచంద్రుడు కూలిపోయినాడు. ఆతని చేతులు వాడిపోయిన తామరతూళ్ళయి వాలిపోయినవి. ఆతడు నిట్టూర్పు విడుస్తూ ఆ నల్లరాతిమీద తల వాల్చాడు. "ఇకవినలేను దేవీ!"

"ప్రభూ, నేను పణ్యస్త్రీని."

"నిన్నారాత్రి పంపిన పాతకులు భ్రష్టులు, పిశాచాలు!"

"ప్రభూ! అతి హీనకులంలో జన్మించిన మా పాప హృదయాలు పవిత్రం కాగలవా? సార్వభౌముని క్రీగంటిచూపు మమ్మల్ని అప్సరసల్ని చేయదా!"

"మీరి దివ్యజన్మలే దేవీ! మిమ్మల్ని అనుభవించే ఆ నీచాతినీచులు—"

"ప్రభూ, విను—సర్వాలంకారాలతో వాసకసజ్జికనై, మహారాణినైనట్లు ఉప్పొంగిపోతూ, చక్రవర్తి రాకకై ఎదురు చూస్తుంటిని. ముహూర్తాలు గడచినవి. కోటలో ఘంటారావాలు మోగుతున్నవి. అర్ధరాత్ర తూర్యారావాలు తృతీయ యామపు ఢంకా నినాదాలా వినబడుతూనే ఉన్నవి. అంతఃపురాలన్నీ నిశ్శబ్దంలో జోగిఉన్నవి. ఆ చిన్నమాంబారసికుడు రాలేదు. నా హృదయంలో దావానలం చిగురించింది. లజ్జతో కుంగిపోయాను. ఆ మహాపరాభవంలో వైతాళికుల హెచ్చరికలు, వందిమాగధుల పాటలు నా హృదయకుహరంలో బ్రహ్మాండము పగిలినట్లు ప్రతిధ్వనించి, ఒళ్ళు తెలియని మూర్ఛలో మునిగిపోయినాను.

నాగచంద్రుడు చివుక్కునలేచి కూర్చున్నాడు.

"సార్వభౌముని సౌజన్యము నే నొక్కక్షణమాత్రం సందేహించాను. నువ్వంతఃపురంలోకి వెళ్ళిన సంగతి మహారాజుకు తెలుసునా?"

"ఈపణ్యస్త్రీకి అంత విచారణచేసే యోగ్యత కలదా ప్రభూ! చిన్నమాంబాదేవి సరసల్లాపానందుడైన చక్రవర్తికి ఆ దేవిపైన ఏదో కారణంచేత కొంచెం కోపం వచ్చిందనీ, ఆనాటి నా నాట్యం ఆయన

హృదయంలో సందేహాన్ని వెన్నెలై చీకట్లు పారదోలిందనీ, సభనుంచే, ఆ పట్టునే మహాప్రభువు చిన్నమాంబాదేవి అంతఃపురానికి పోయి క్షమాపణ వేడి ఆమెను అనునయించినాడనీ తరువాత నేను విన్నాను."

"చెంగల్వరాయని దుశ్చేష్టితంసుమా దేవీ ఇది!"

"అయిదురోజుల వెనుక, తీవ్రజ్వరంలో ఉన్న నాకు స్ఫుటాస్ఫుటంగా మెలకువ వచ్చింది. నృత్యంనాటి ఆ సభలో రాజశిల్పి శిష్యులతో వచ్చి ఉన్నాడట. ఒక శిష్యుడు—ఆనంద రసైకజీవి, దివ్య సౌందర్యానందుడు—ఈ పాపినీ ఈమె నాట్యాన్నీ చూచి వెర్రి ప్రేమలో మునిగి పోయినాడట—"

"మునిగిపోవటం అబ్బురమా దేవీ?"

"ఆ బాలిక ఆ జ్వరంతో కృశించి కృశించి అసువులను నాలో కలయించు" ఆ మాట ముగించకుండానే నాగచంద్రుడు ఆ శిలాబాలను, చెమర్చే కన్నులతో దరికి చేరదీసుకొని ఆ మోము తన హృదయాని కద్దుకొని, ఆమె తల కన్నీటితో తడిపినాడు.

తూర్పున కొండలపై ప్రక్కనే ఎర్రనై నాగచంద్రుని సంతోష రాగములా చంద్రబింబము ఉదయించింది. తుంగభద్ర నీళ్ళ శిలాబాల హృదయములా కెంపుజీరలు సాగినవి. సర్వప్రపంచము జ్యోత్స్నానందంలో వివశత్వమొందింది.

ఆ శిలావేదికపైన నాగచంద్రుడు మెత్తని తల్పము అమరించి ఆ బాలికను అధివసింపచేసినాడు. ఆమె మోమును తనివితీరగా పారకిస్తాడు. ఆమె సౌందర్యరేఖల చేతులు హృదయాని కద్దుకొని దూరాన్నుండి దగ్గర నుండి గమనిస్తాడు. ఆమె లావణ్యము పుడిసిళ్ళ కన్నుల కద్దుకుంటాడు. ఆమె ఇంకనూ శిలాబాల కాదుకదా అన్న అనుమానము వీడని చూపులతో, స్పర్శతో కదుష్ణతను, కాంతులను పరిశీలిస్తాడు.

ఆమె చిరునవ్వుతో, సిగ్గుతో కొంచెం వంచిన మోముతో నీలాల జాలరులైన కనురెప్పలచాటున నుండిన అతని ఆనందము తన హృదయాన్ని నింపుకుంటూన్నది.

నాగచంద్రుడు ఆమె యెదుట మోకరించి, "నువ్వు నా స్వప్నబాలవు. నా జీవితాధిష్ఠాన దేవతవు. నేను తుంగభద్రను, నీవు కృష్ణవు" అని ఆమె ఒడిలో వాలినాడు.

4

అత డా ఆనంద తన్మయత్వంలో, తమి నిండిన హృదయముతో, అరుణావిర్భావమును గుర్తింపలేదు. మాల్యవత్పర్వత సానువులపైన ఒక రెప్పపాటు తన రథము ఆపి కర్మసాక్షియైన సూర్యభగవానుడు ఆ నూత్న దంపతులపైన తన అరుణకిరణ కుంకుమాక్షంతలు చల్లినాడు. సుఖపారవశ్య ముద్రితాలయిన కనుదమ్ములతో, చెదరిన ముంగురులతో, సడిలిన వేణీ భరంతో, తన హృదయతలముపైన కలువపూదండలా వాలియున్న శైలబాలలోని తీయని వన్నెను నాగచంద్రుడు అరమోడ్పుకనులతో ఆస్వాదిస్తున్నాడు. ఆలసాలసాలయిన వేబోకతెమ్మెరలు తుంగభద్రాతరంగ శీకర శైత్యాలలో ఆయితమైవచ్చి శైలబాల ముంగులను సాపటకు చక్కనొత్తుతూ కనుదమ్మిరేకులను ఇంచుమించు విప్పసాగినవి. నాగచంద్రుని కంఠాన పెనవేసికొన్న బాహులత ఇంచుక సడలించి చటుక్కున కళ్లు తెరచి తల ఇంచుక ఎత్తి ఆమె అతని మోము తిలకించినది. ఆమె చూపులలో నునుసిగ్గులు చిరుకెరటాలై ఆనందకాంతుల మిలమిలలాడి, అంతలో ఆమె రెప్పలమాటున అదృశ్యములైనవి. అర్ధపూరితాలైన చిరునవ్వులు ప్రసరిస్తూ అత డామెను గట్టిగా హృదయాని కదుముకున్నాడు.

రూపవిలాస ముగ్ధలైన శిల్పుల ఆనందము రూపలయాన్ని కోరుతుందా? ఉత్కృష్టరూపాన్ని సృష్టించే ఆశయం మాత్రం శిల్పుల తపస్సు కాదా? అల్పదోషమైనా ఎరుగని రూపౌత్కృష్ట్యాన్వేషణకు ఫలము ప్రాకృత జనులు కోరే దేహానందము మాత్రమేనా ? రూపురేఖలు పొదిగించుకొనే వికాసము నులివెచ్చని దేహంచే బంధితమైనదా! ఏమిటీ విచిత్ర సంఘటనం !

"ప్రభూ! మీ శంకిత హృదయాన్ని ఆవరించిన తెరను తీయలేను. కాని, సంశయా లెరుగని ఆ తరుణశిల్పి సభలో నన్ను చూచిన మరుక్షణా న్నుండి ఉన్మత్తుడై పోయినాడట!"

"నువ్వు మూర్తీభవించిన సౌందర్య సర్వస్వానివి!"

"అప్రశ్రుతిలేని దివ్యసౌందర్యము స్వప్నమాత్రము ప్రభూ!"

"మనోరథప్రాయమైన రూపానికి రేఖలులేవు. మూర్తిలేదు. మూర్తించుకోగలిగిన ఉత్కృష్టరూపమే శిల్పికి ఆశయం. తీర్థాలు తిరిగిన ఈనాకు ఈనాడు ప్రత్యక్షమైనావు."

"ఆనాడు కాదా ప్రభూ!" అంటూ కంఠాన భుజలతలు పెనవేసి కన్నులలోకి చూపులు చొనిపి హృదయాన్ని మేలుకొలుపుతున్న శైల బాలను కంపించిపోతున్న కరములతో ఎడంగా చాచిపట్టి దేహమనః ప్రాణాల్ని చూపులలోకి తెచ్చుకొని, ఒక్క నిమేషం ఒరసిచూస్తూ, సుఖ స్వప్నంనుంచి లేవలేక నిద్రలేస్తున్నవానిలా "దేవీ! ఎన్నాళ్ళకు! ఎన్నాళ్ళకు!" అంటూ ఆనందమూర్ఛితుడైనాడు నాగచంద్రుడు.

తుంగభద్రా తరంగాలవంటి కరతలాలతో ప్రియుడి మేను నిమురు తూన్న శైలబాలను—ఒక్క నిట్టూర్పుపుచ్చి, "దేవీ, స్వప్నం కాదుకదా?" అంటూ హృదయానికి అదుముకుని "దేవీ! మధురతరమైన మన కథనము న న్నింక చెప్పనీ" అని నాగచంద్రుడన్నాడు—

"నిన్ను చూచిన నాటినుంచీ నీ స్వరూపాన్ని పరువాలు నింపుకొన్న నీలగ్రామంలో మూర్తింప నారంభించాను.

"ధన్యను!"

"నీ జబ్బులో ఎప్పుడున్నూ మీ యింటికి వచ్చేవాడను. జీవవర్ణాలు వెలిగే వివిధపుష్పాలు సేకరించి, రసహృదయాలయిన ఫలముల కానుకలతో దినదినమూ మీ మేడకు వస్తూ, నీ కవి అర్పించుకొన్నాను."

"ఫలములే కాదు, నీ ప్రణయమే ఔషధానికి అనుపానం చేశావు."

"దేవీ, నేను సంకల్పించిన శిల్పమూర్తికి నా ప్రేమ రసంతో మెరుగులు దిద్దుకొన్నాను. ఎంత రసభావన ధారపోసినా, మూలానికి నా నిర్మించినప్రతిమ బింబమాత్రమే అయిపోయిందని సిగ్గుపడ్డాను. నీ నయనాంచలాల మెరుపులూ, నీ మందహాసాల శీతద్యుతులూ, ఆనాటి నీ నాట్యభంగిమలో సౌకుమార్యమూ, హృదయానపదిలించుకొని తెచ్చినాటంకంపు మొనతో ముంచి, నా శిలాబాలకు అందిచ్చుకున్నాను. నా పూజా కల్పనం నీ యెదుట నిలవడానికి నాకు ధైర్యం చాలింది కాదు."

"శిల్పి శేఖరా! నీ పత్ని యేది? అని నేను దినదినం ప్రశ్నించేదాన్ని ప్రభూ!"

"తేరుకొంటున్న నీ ఆరోగ్యానికి భంగంకలిగించలేక"

"దినములు గడుపుతూండే నేనొకనాడు పట్టుపట్టినాను చూస్తాననికాదు ప్రియా?"

"దేవీ! ఆ దారుణ కథ మళ్ళా ఎందుకు స్మరిస్తావు ?"

"ప్రభూ! ఉండు. నేను ఎవరు వాదించినా వినక, ఒకనాడు పల్లకీలో బయలుదేరాను. నువ్వు నరికి వేసిన పెద్దపొదే నీ శిల్పమందిరం కూలగా బయలుదేరినది. ఆ శిల్పమందిరానికి ఆపరాని ఉద్వేగంతో, నిలుపలేని ఉత్కంఠంతో పల్లకీ దిగివచ్చి నా ప్రతిబింబాన్ని చూచాను. నారూపంలో నాలో ఉండే లోపాన్ని సవరించుకొని దివ్యత్వం దాల్చిన సౌందర్యంముందు లజ్జించి నిశ్చేష్టనై చాపకట్టులా పడిపోయాను."

"దేవీ! నా శిల్పిబాలకు నేను పోయలేని ప్రాణాన్ని నీవప్పు డర్పించి నన్ను ధన్యుణ్ణి, అధన్యుణ్ణి కూడా చేశావు."

"ప్రభూ! ఆ విగ్రహాన్ని చూచి నేను నీప్రేమ గంభీరతనూ విశ్వరూపాన్నీ తెలుసుకొన్నాను. నాతుచ్ఛదేహాన్ని వదిలేసి, నాదివ్యరూపంలో చేరుకొని తరాతరాలనుంచీ నీకోసం ఈ మందిర శిథిలాల్లో ఈ నదీతీరాన తపస్సు చేశాను."

5

పవిత్రాలయిన మూడురాత్రిళ్ళు లిప్తలై జరిగినవి. దీర్ఘాలు అర్ధని మీలితచకోరాలు, బెదరులేని కురంగనయనాలైన ఆమె వెడదకన్నులు తనివి తీరని చూపుల పూవుల పూజతో తన్ను నింపివేస్తున్నప్పుడు, సరసమై, స్పష్టమై, సున్నితమై, దివ్యరేఖలు కలదై, నులువెచ్చనై, ఉదయారుణ కాంతిలా మెరిసిపోతున్న ఆమె శరీర సౌందర్యము తన్ను సుడిగుండంలా, చంద్రకిరణంలా వికసించిన మల్లికా వనంలో సువాసనలులా చుట్టి వేస్తున్నప్పుడు, ఆమె తనలో లీనమైపోతున్నప్పుడు, కోటిపాటల కుసుమాలలో మధువుల వాకలు ఆమె పెదవులు తన పెదవుల గాఢమైనతమిలో చుంబించేటప్పుడు నాగచంద్రుని దివ్యానందతన్మయత్వము. కోటి ఉద్యానాల సౌరభాలొక్క బిందువులో సమాహృతాలయినట్లయినది.

అది నాల్గవనాటిరాత్రి-సంపూర్ణ పూర్ణిమాజ్యోత్స్న తుంగభద్రాతోయాలపై పన్నీటి పరిమళాల తుంపురు చల్లుతున్నది.

ఆ ఉత్కృష్ట యువయుగ్మానందంలో లయమై లోకమంతా నిశ్శబ్దమైంది.

వారిరువురూ యుగాలనాడు ఏ మహాతారలలో ఉద్భవించి యాత్ర చేస్తూ భూమి కవతరించిన కిరణద్వయమో!

"ఓ కళాధిష్ఠానదేవా, సుధాకరసార్వభౌమా! పూర్ణతతో తూగే సౌందర్యబాలకై కల్పాలలో తపస్సు చేసుకొన్నాను. ఆమెను సందర్శించుకున్నాను. పరిపూర్ణతను చేరే సౌందర్యమూర్తిగా సృష్టించుకొన్నాను. రూపరేఖాకాంతి సౌందర్య సంపూర్ణత్వాన కలిగే అద్భుతానందం ఒక క్షణికము మాత్రము. ఈ సౌందర్యం, ఈ ఆనందం, ఈ దివ్యనిమేషమూ అనంతం చెయ్యివోయి ప్రభూ!" అని మహాయోగవంతమైన అభ్యర్థనము చేశాడు నాగచంద్రుడు!

ఒక చిరుమబ్బు చంద్రబింబాన్ని ఒకలిప్తమాత్రం కప్పినది. ఒక లిప్తమాత్రము గాంఢాంధకార మయినది.

ఇంతలో దిక్కులు స్పష్టాలై మళ్ళీ చంద్రకాంతులతో తళతళ లాడినవి.

*

శిల్పబాల యధా ప్రకారం శిలావిగ్రహమై అనంతనాట్య మొన రిస్తున్నది. నాగచంద్రుడు మోకరించి దివ్యానంద భంగిమలో ప్రణయ శిల్ప స్వరూపాన ఆమె ఎదుట కాలశిలా విగ్రహమూర్తిలో ఘనీభూతుడై నాడు—

తుంగభద్ర ప్రవహించింది.